

Empathy

OBRAZ MUZUŁMANÓW, MUZUŁMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący
analizy przekazów medialnych
za listopad 2023

Dofinansowane przez
Unię Europejską

OBRAZ MUZUŁMANÓW, MUZUŁMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący analizy przekazów medialnych
za listopad 2023

AUTOR: **Anita Kwiatkowska**

REDAKCJA: **Filip A. Gołębiewski**

WSPÓŁRACA: **Adriana Szaposznikow, Anna Klocek, Agnieszka Ptasik, Piotr Rączkowiak,
Karolina Sieradzan**

OPRACOWANIE GRAFICZNE I ŁAMANIE KOMPUTEROWE: **Ewa Górską, Andżelika Sochacka**

AUTOR ZDJĘCIA NA OKŁADCE: **Saad Alkot from Pexels**

© **Filip Gołębiewski, Anita Kwiatkowska, 2023**

© **Instytut Dyskursu i Dialogu, 2023**

ISBN 978-83-67941-18-1

Publikacja wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

Publikacja udostępniona jest na licencji

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 (CC BY-NC-ND)

Raport powstał w ramach projektu „**Let’s Empower, Participate and Teach each other to Hype Empathy: Challenging discourse about Islam and Muslims in Poland**”, realizowanego w ramach Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV).

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Wyrażone poglądy i opinie należą wyłącznie do autora(ów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Komisji Europejskiej. Ani Unia Europejska, ani Komisja nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Praca naukowa opublikowana w ramach projektu międzynarodowego współfinansowanego ze środków programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pn. „PMW” w latach 2022-2023; umowa nr 5245/GRANT KE/2022/2

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
Zbadane materiały i informacje	5
Tematyka badanych materiałów	9
Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych.....	15
Islam w negatywnych słownych określeniach.....	16
Negatywne nastawienie odbiorcy względem islamu	20
Zmiana nastawienia odbiorcy.....	33
Dobre praktyki.....	37
Spis, tabel, wykresów.....	39

WPROWADZENIE

Celem prowadzonego monitoringu mediów było zbadanie dyskursu medialnego na temat islamu, muzułmanów i muzułmanek w Polsce wraz z wychwyceniem przejawów islamofobii.

Do selekcji materiału badawczego zastosowano celowy dobór próby: materiały pochodziły z polskich portali informacyjnych, dotyczyły ww. tematyki, a opublikowano je między 1 a 30 listopada 2023 roku. Badanie prowadzone było metodą analizy zawartości, narracji oraz analizą dyskursu.

Opisywane kategorie badawcze związane były przede wszystkim z:

- opisem podstawowych parametrów tekstu (m.in. data, miejsce publikacji artykułu),
- ogólną tematyzacją tekstu (wyodrębnienie tematyki głównej i tematów pobocznych),
- opisem graficznych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem badanej grupy,
- opisem dobrych praktyk względem przedstawienia islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego.

ZBADANE MATERIAŁY - INFORMACJE

Badanie obrazu muzułmanek, muzułmanów i islamu w polskich mediach w listopadzie 2023 roku oparto o 53 materiały pochodzące z portali internetowych. Zasięg badania objął 35 różnorodnych polskich portali informacyjnych.

Najwięcej analizowanych materiałów pochodziło z dw.com – 4 materiały. W bazie badania znalazło się również 3 materiały z pap.pl, radiomaryja.pl oraz po 2 materiały z: euroislam.pl, kresy.pl, onet.pl, magnapolonia.org, radioszczecin.pl, tysol.pl, wp.pl, wpolityce.pl, wyborcza.pl. Po jednym materiale znalazły się artykuły z: bankier.pl, defence24.pl, dziennik.pl, gazeta-lokalna.pl, gazetaprawna.pl, i.pl, infosecurity24.pl, memri.org, nczas.info, newsweek.pl, o2.pl, pch24.pl, polska-zbrojna.pl, polskie-radio24.pl, prawicowyinternet.pl, reunion68.se, rp.pl, teologiapolityczna.pl, tvp.info, tvrepublika.pl, tygodnik.tvp.pl, wgospodarce.pl, wnp.pl, wszystkoconajwazniejsze.pl, wysokieobcasy.pl.

Tytuł medialny	Data publikacji materiału	Link do analizowanego materiału
reunion68.se	01.11.2023	http://www.reunion68.se/
euroislam.pl	02.11.2023	https://euroislam.pl/muzulmanie-i-palestyna-wyborcze-wspolczucie/
i.pl	02.11.2023	https://i.pl/islamscy-ekstremisci-sieja-spustoszenie-dziesiatki-ofiar-ataku-w-nigerii/af/c1-18035109
newsweek.pl	02.11.2023	https://www.newsweek.pl/swiat/w-rosji-atmosfera-pogromow-ta-radykalizacja-moze-skonczyz-sie-zle-dla-kremla/hz60pyc
memri.org	03.11.2023	https://www2.memri.org/polish/przywodca-hamasu-chaled-maszal-mowi-na-konferencji-w-pakistanie-bedziemy-kontynuowac-dzihad-z-wieksza-pewnoscia-siebie-niz-przedtem-pomaszerujemy-dalej-i-narzucimy-szar/20180
pap.pl	03.11.2023	https://www.pap.pl/aktualnosci/w-katalonii-sluzby-zatrzymaly-dzihadyste-wzywajacego-do-zamachow-na-zydow
wgospodarce.pl	03.11.2023	https://wgospodarce.pl/informacje/134874-hamas-sam-uderzyl-w-szpital-jest-ocena-eksperta

**ZBADANE
MATERIAŁY**

dw.com	04.11.2023	https://www.dw.com/pl/ekspertka-od-islam-u-ostrze-ga-przed-przemoc%C4%85-w-niemczech/a-67304897
radiomaryja.pl	04.11.2023	https://www.radiomaryja.pl/informacje/prof-p-groch-malski-obszar-bliskiego-wschodu-ma-w-sobie-potencjal-zdetonowania-globalnego-konfliktu/
tvp.info	04.11.2023	https://www.tvp.info/73887583/antysemitki-incyden-ty-w-niemczech-rada-muzulmanow-wydala-apel
gazeta-lokalna.pl	05.11.2023	https://gazeta-lokalna.pl/allahu-akbar-je-joe-bidena-pro-palestynscy-protestujacy-gromadza-sie-przed-bialym-domem/
kresy.pl	05.11.2023	https://kresy.pl/wydarzenia/islamistyczne-hasla-i-symbole-zadania-ustanowienia-kalifatu-na-demonstracjach-w-niemczech/
dw.com	06.11.2023	https://www.dw.com/pl/demonstracje-niena-wi%C5%9Bci-prasa-wyzwa-do-dzia%C5%82a%C5%84-po-islamistycznych-manifestacjach/a-67311579
magnapolonia.org	06.11.2023	https://www.magnapolonia.org/nachodczy-w-niem-czech-domagaja-sie-utworzenia-kalifatu/
onet.pl	06.11.2023	https://podroze.onet.pl/aktualnosci/szwecja-nowy-ulubiony-wrog-islamistow/39tzspq
prawicowyinternet.pl	06.11.2023	https://prawicowyinternet.pl/dariusz-matecki-od-kilku-lat-europe-szturmuje-armia-z-panstw-islamskich-bardzo-czesto-doslownie-armia/
radiomaryja.pl	06.11.2023	https://www.radiomaryja.pl/informacje/europa-zachodnia-nie-radzi-sobie-z-islamskimi-migrantami/
wpolityce.pl	06.11.2023	https://wpolityce.pl/swiat/669622-bild-alarmuje-muzulmanscy-ekstremisci-zastraszaja-zydow
polska-zbrojna.pl	07.11.2023	https://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/40650?t=Islamski-dzin
tysol.pl	07.11.2023	https://www.tysol.pl/a112612-dr-wojciech-szewko-ekspert-ds-bezpieczenstwa-i-bliskiego-wschodu-hamas-uzywa-religii-bardzo-pragmatycznie
wpolityce.pl	07.11.2023	https://wpolityce.pl/swiat/669776-francuska-policja-zatrzymala-16-latka-planujacego-zamach
defence24.pl	08.11.2023	https://defence24.pl/geopolityka/terror-hamasu-nie-jest-zadnym-przypadkiem-opinia
gazetaprawna.pl	08.11.2023	https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/9341160-szybsze-deportacje-i-ograniczenia-w-zasilkach-niemcy-chca-zaostrzyc-p.html
nczas.info	08.11.2023	https://nczas.info/2023/11/08/zbiorowe-modly-muzulmanow-na-lotnisku/
wszystkoconajwazniejsze.pl	08.11.2023	https://wszystkoconajwazniejsze.pl/pepites/uzgodnienia-po-szczycie-migracyjnym-w-niemczech/
dziennik.pl	09.11.2023	https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/9345977-incydent-podczas-procesu-w-hadze-przywodca-pegidy-podarl-koran-i-wysz.html
o2.pl	09.11.2023	https://www.o2.pl/informacje/znechal-sie-nad-psem-w-trakcie-protestu-to-bylo-po-prostu-okrutne-6961312668568256a

**ZBADANE
MATERIAŁY**

radioszczecin.pl	09.11.2023	https://radioszczecin.pl/6,463668,w-mediolanskim-metrze-zatrzymano-islamskiego-ter
wnp.pl	09.11.2023	https://www.wnp.pl/rynki-zagraniczne/palestynski-islamski-dzihad-opublikowal-nagranie-dwojga-izraelskich-zakladnikow,772665.html
polskieradio24.pl	10.11.2023	https://polskieradio24.pl/5/1223/artykul/3278101,mieszkajacy-we-wloszech-muzulmanie-wspieraja-hamas-nowy-sondaz
wp.pl	10.11.2023	https://wiadomosci.wp.pl/zart-austriaka-sciagnal-gniew-muzulmanow-6961619830881024a
wyborcza.pl	10.11.2023	https://wyborcza.pl/7,75399,30388504,seria-antysemickich-i-antymuzulmanskich-atakow-w-kanadzie-trudeau.html
tvrepublika.pl	11.11.2023	https://tvrepublika.pl/Niemcy-zamordowali-ja-bo-była-Zydowka-Teraz-chca-wymazac-ja-z-historii-bo-nie-chca-draznic-muzulmanow,152810.html
onet.pl	12.11.2023	https://www.onet.pl/informacje/onetiwiadomosci/prezydent-francji-krytykuje-izrael-doszlo-do-wylomu-we-wspolnym-froncie-zachodu/pk9klhb,79cfc278
radiomaryja.pl	12.11.2023	https://www.radiomaryja.pl/informacje/prof-p-groch-malski-rosja-ma-poteczne-interesy-w-izraelu-konflikt-jest-na-reke-iranowi-stworzyla-sie-siec-potwornych-panstw-z-punktu-widzenia-potencjalu-destabilizacyjnego-czyli-niszczenia/
euroislam.pl	13.11.2023	https://euroislam.pl/czerwono-zielony-sojusz-w-polsce/
wysokieobcasy.pl	13.11.2023	https://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/7,163229,30399705,hamas-uzyl-gwaltow-jako-broni-wojennej-terrorysty-dostali.html
kresy.pl	15.11.2023	https://kresy.pl/wydarzenia/regiony/azja-centralna/kiргiska-parlamentarzystka-chce-zakazania-islamskich-okryc-twarzy/
pap.pl	15.11.2023	https://www.pap.pl/aktualnosci/kontrowersyjna-burmistrz-monfalcone-zamknela-dwa-nielegalne-meczety
tysol.pl	16.11.2023	https://www.tysol.pl/a113081-swiat-nie-lubi-izraela
dw.com	16.11.2023	https://www.dw.com/pl/niemcy-naloty-na-islami-st%C3%B3w-w-ca%C5%82ym-kraju/a-67415308
tygodnik.tvp.pl	17.11.2023	https://tygodnik.tvp.pl/74141873/niemcy-bezradni-wo-bec-imigrantow
pch24.pl	18.11.2023	https://pch24.pl/francja-islam-wdziera-sie-w-laicka-pustke-muzulmanie-organizuja-modlitwy-w-szkolach/
infosecurity24.pl	20.11.2023	https://infosecurity24.pl/sluzby-mundurowe/policja/podlozyla-ladunek-wybuchowy-w-centrum-warszawy-interesowala-sie-panstwem-islamskim
radioszczecin.pl	20.11.2023	https://radioszczecin.pl/6,464125,sympatyczka-panstwa-islamskiego-zatrzymana-za-po
magnapolonia.org	22.11.2023	https://www.magnapolonia.org/skrajna-lewaczka-islamistka-chciala-wymordowac-uczestnikow-marszu-niepodleglosci/
rp.pl	22.11.2023	https://www.rp.pl/przestepczosc/art39446621-fryzjerka-podlozyla-bombe-w-warszawie-ale-nie-chciala-nikogo-skrzywdzic

ZBADANE MATERIAŁY

wp.pl	23.11.2023	https://wiadomosci.wp.pl/afery-w-szwecji-zakaz-roz-sierdzil-muzulmanow-6966163653696320a
wyborcza.pl	24.11.2023	https://wyborcza.pl/7,75399,30434224,terrorysci-z-tik-toka-katalonia-na-szlaku-dzihadu.html
bankier.pl	25.11.2023	https://www.bankier.pl/wiadomosc/Lider-partii-Szwedzcy-Demokraci-chce-burzyc-meczety-aby-powstrzymac-islamska-propagande-8652871.html
dw.com	25.11.2023	https://www.dw.com/pl/niemcy-muzu%C5%82manie-czuj%C4%85-si%C4%99-nara%C5%BCE-ni-na-wrogo%C5%9B%C4%87/a-67552708
pap.pl	27.11.2023	https://www.pap.pl/aktualnosci/antymuzulmanskie-in-cydenty-we-francji-po-smierci-16-letniego-thomasa-w-crepol
teologiapolityczna.pl	28.11.2023	https://teologiapolityczna.pl/jan-rokita-zwrot-antyislamski

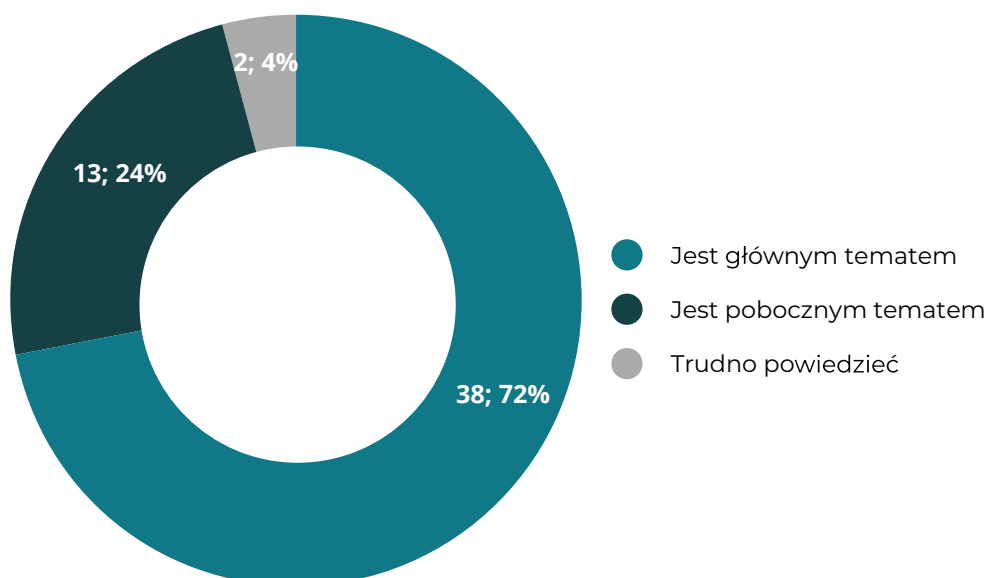
Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w październiku 2023
źródło: opracowanie własne

TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW

ISLAM JAKO TEMAT MATERIAŁU MEDIALNEGO

Poddane analizie materiały medialne przebadano pod względem ogólnej tematyki artykułów. W 72 proc. zbadanych materiałów medialnych islam (oraz tematyka związana z muzułmanami, muzułmankami i/lub osobami pochodzenia arabskiego) był ich głównym tematem, co oznacza, że w większości dotyczył tej właśnie tematyki. Natomiast 24 proc. stanowiły przekazy, w których islam był tematem pobocznym, a więc pojawiał się przy okazji omawiania innych tematów.

Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów
źródło: opracowanie własne (N=53)

W dwóch materiałach z tego badanego miesiąca napotkano trudności w przypisaniu go do jednej z tych dwóch grup (zakwalifikowano je jako „Trudno powiedzieć”). Oba materiały mówiły o tej samej sytuacji – o kobiecie, która interesowała się Państwem Islamskim i podłożyła prowizoryczny ładunek wybuchowy w centrum Warszawy. Według medialnych źródeł, nie miała na celu nikogo skrzywdzić, a chciała tylko zwrócić uwagę „na zagrożenia z zewnątrz kraju” (*Fryzjerka podłożyła bombę w Warszawie, ale nie chciała nikogo skrzywdzić*, rp.pl, 22.11.2023; *Podłożyła ładunek wybuchowy w centrum Warszawy. Interesowała się Państwem Islamskim*, infosecurity24.pl, 20.11.2023).

FORMA WYSTĘPOWANIA ISLAMU JAKO TEMATU MATERIAŁU MEDIALNEGO

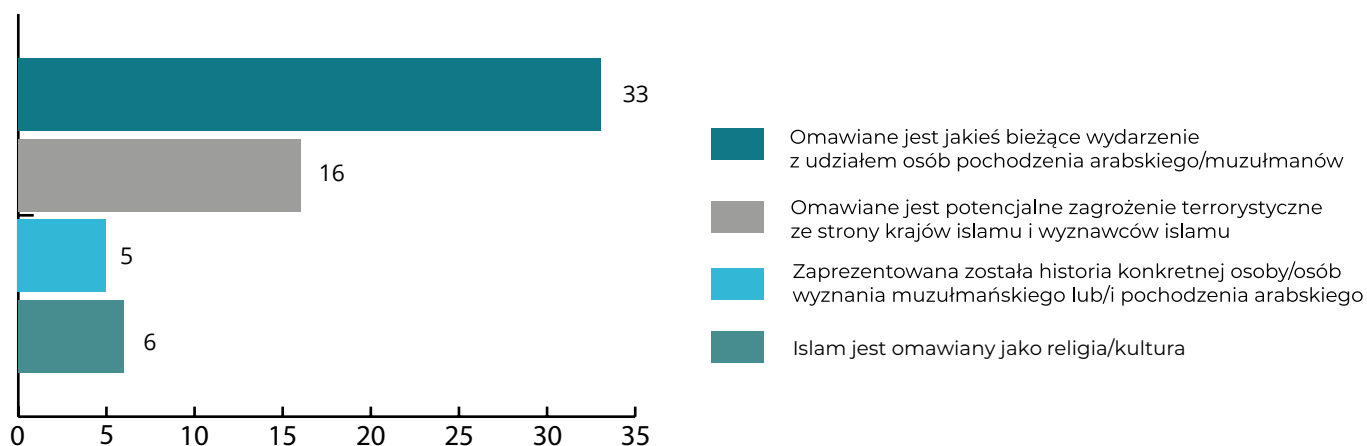
Opisując formę występowania islamu jako tematu głównego badanego materiału, wyodrębniono cztery kategorie:

- „Zaprezentowana została historia konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego”;
- „Islam jest omawiany jako religia/kultura”;
- „Omawiane jest potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu”;
- „Omawiane jest jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów”.

Były to najczęstsze tematy, które ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inna forma (wpisz jaka)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

W ten sposób 53 materiały, których główny temat związany był z islamem i/lub społecznością arabską przyporządkowano 60 razy (materiały mogły zawierać więcej niż jedną formę) do czterech kategorii, co oznacza, że część zbadanych materiałów dotyczyła dwóch czy trzech różnych tematów jednocześnie.

TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

źródło: opracowanie własne

Większość zbadanych artykułów omawiała jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów (33 materiałów). Poruszano także wątki z pozostałych kategorii: Islam w kontekście religii/kultury (6 materiałów), Zaprezentowanie historii konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego (5 materiałów) czy Omawianie potencjalnego zagrożenia terrorystycznego ze strony krajów islamu i wyznawców islamu (16 materiałów).

Wiele z tych materiałów dotyczyło relacjonowania bieżących wydarzeń z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów, w badanym miesiącu były to głównie dwa tematy:

- problemy i niepokoje społeczne w Niemczech oraz w innych państwach europejskich, szczególnie w kontekście przywrócenia kalifatu: *Nachodźcy w Niemczech domagają się utworzenia Kalifatu* (magnapolonia.org, 06.11.2023), *Niemcy. Naloty na islamistów w całym kraju* (dw.com, 16.12.2023), *Terrorysty marzą o powrocie kalifatu. Katalonia na szlaku dżihadu* (wyborcza.pl, 24.11.2023), *Islamistyczne hasła i symbole, żądania ustanowienia „Kalifatu” na demonstracjach w Niemczech* (kresy.pl, 05.11.2023) czy *Mieszkający we Włoszech muzułmanie wspierają Hamas. Nowy sondaż* (polskieradio24.pl, 10.11.2023);
- działania społeczności muzułmańskiej, protesty i działania zbrojne Hama-

su: *Islamscy ekstremiści sieją spustoszenie. Dziesiątki ofiar ataku w Nigerii* (i.pl, 02.11.2023), *Hamas sam uderzył w szpital? Jest ocena eksperta!* (wgospodarce.pl, 03.11.2023), *„Demonstracje nienawiści”. Prasa po islamistycznych marszach* (dw.com, 06.11.2023), *Znęcał się nad psem w trakcie protestu. To było po prostu okrutne* (o2.pl, 09.11.2023) czy *Hamas użył gwałtów jako broni wojennej. „Terrorystyci dostali dyspensę od swoich imamów”* (wysokieobcasy.pl, 13.11.2023).

W kontekście potencjalnego zagrożenia terrorystycznego ze strony krajów islamu i wyznawców islamu badane materiały dotyczyły różnorodnych wydarzeń, m.in.:

- *Unia Europejska jest współnikiem Iranu* (reunion68.se, 01.11.2023);
- *Przywódca Hamasu, Chaled Masz'al. Mówi na konferencji w Pakistanie: „Będziemy kontynuować dżihad z większą pewnością siebie niż przedtem”; „Pomaszerujemy dalej i narzucimy szariat Mahometa... na tę ziemię”- Dr Nadzi Zuhair: „Przysięgliśmy, że wyrzucimy bezbożny Izrael z Palestyny”; „Syjonistyczny wróg jest słabszy niż pajęczyna”* (memri.org, 03.11.2023);
- *W Katalonii służby zatrzymały dżihadystę wzywającego do zamachów na Żydów* (pap.pl, 03.11.2023);
- *Terror Hamasu nie jest żadnym przypadkiem [OPINIA]* (defence24.pl, 08.11.2023);
- *Szwecja- nowy ulubiony wróg islamistów* (onet.pl, 06.11.2023).

W kontekście religijno-kulturowym pojawiły się m.in. materiały mówiące o:

- europejskich problemach migracyjnych na tle społecznym i kulturowym, jak np. *Uzgodnienia po szczycie migracyjnym w Niemczech* (wszystkoconajwazniejsze.pl, 08.11.2023), *Islam wdiera się w laicką pustkę. Muzułmanie organizują modlitwy w szkołach* (pch24.pl, 18.11.2023);
- chęci przywrócenia Kalifatu, jak m.in. w artykule: *Terrorystyci marzą o powrocie Kalifatu. Katalonia na szlaku dżihadu*. (wyborcza.pl, 24.11.2023), *Nachodźcy w Niemczech domagają się utworzenia Kalifatu* (magnapolonia.org, 06.11.2023).

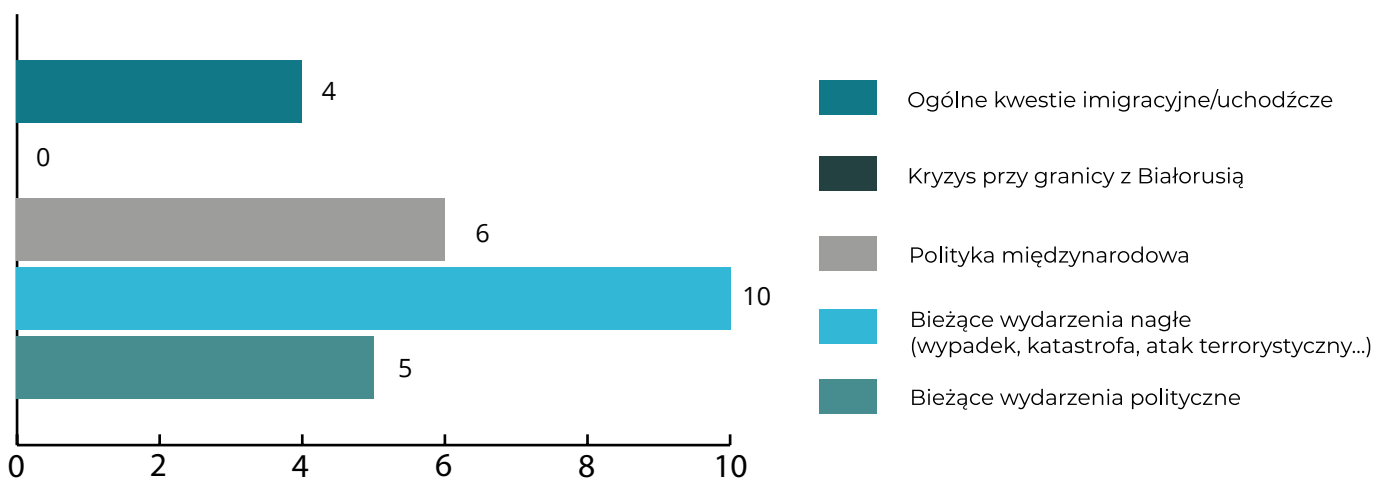
INNY GŁÓWNY TEMAT ANALIZOWANEGO MATERIAŁU

Jeśli islam stanowił temat poboczny materiału, to określano kategorię tematu głównego spośród niżej wymienionych:

- Bieżące wydarzenia polityczne;
- Kryzys przy granicy z Białorusią;
- Bieżące wydarzenie nagłe (wypadek/tragedia/katastrofa/atak terrorystyczny, itp.);
- Historia/kultura;
- Religie;
- Polityka międzynarodowa;
- Ogólne kwestie imigracyjne/uchodźcze.

Były to najczęstsze grupy tematyczne, przy których opisywano islam, muzułmanów/-ki i osoby pochodzenia arabskiego. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne tematy (wpisz jakie)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego określenia tematu.

W ten sposób 13 materiałów, których poboczny temat związany był z islamem i społecznością arabską przyporządkowano 25 razy (materiały mogły zawierać więcej niż jedną formę) do czterech unikatowych kategorii.

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów
źródło: opracowanie własne

Bieżące wydarzenia polityczne i polityka międzynarodowa były związane z problemami migracyjnymi w Europie, jak np. w: *Europa Zachodnia nie radzi sobie z Islamskimi migrantami* (radiomaryja.pl, 06.11.2023), *Szybsze deportacje i ograniczenia w zasiłkach. Niemcy chcą zaostrzyć politykę migracyjną* (gazetaprawna.pl, 08.11.2023) oraz *Niemcy bezradni wobec imigrantów* (tygodnik.tvp.pl, 17.11.2023). Przykładowo artykuł *Lider partii Szwedzcy Demokraci chce burzyć meczety, aby powstrzymać islamską propagandę* (bankier.pl, 25.11.2023) przybliżał nieco stosunek Szwedów do islamskich imigrantów.

Odnosnie do tematów z nagłymi wydarzeniami poruszały one głównie tematykę zamachów terrorystycznych: *We Francji aresztowano 16-latkę, który planował zamach terrorystyczny. Gloryfikował także w social mediach Państwo Islamskie* (wpolityce.pl, 07.11.2023), *W mediolańskim metrze zatrzymano islamskiego terrorystę* (radioszczecin.pl, 09.11.2023), *Podłożyła ładunek wybuchowy w centrum Warszawy. Interesowała się Państwem Islamskim* (infosecurity24.pl, 20.11.2023) oraz *Sympatyczka Państwa Islamskiego zatrzymana za podłożenie ładunku wybuchowego* (radioszczecin.pl, 20.11.2023).

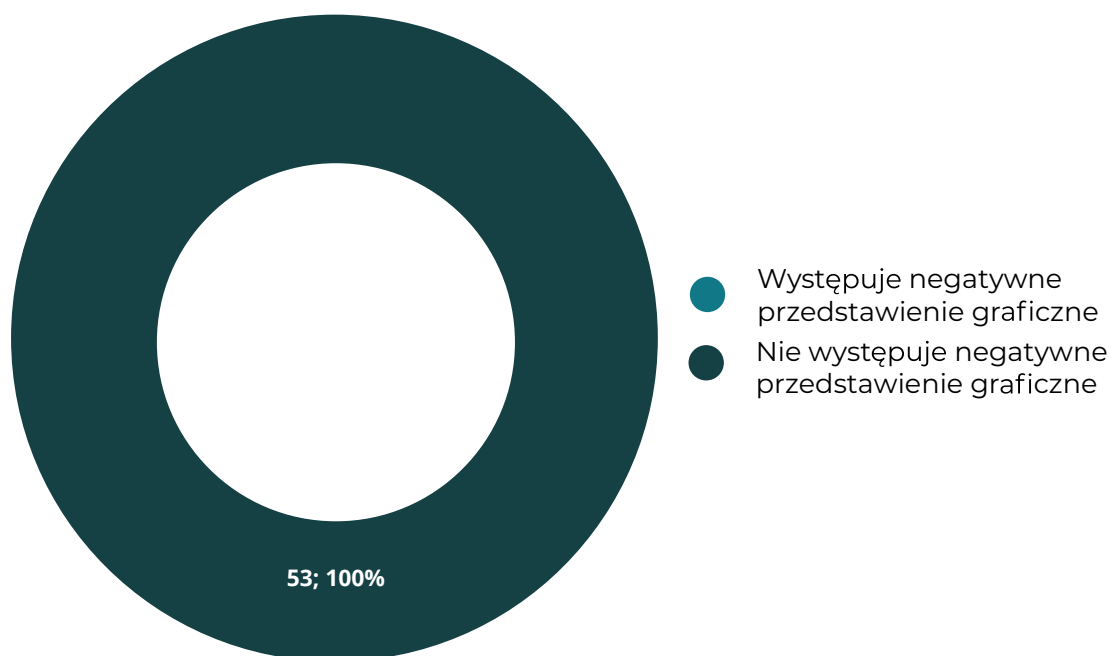
Z kolei materiał „*Allahu Akbar, je... Joe Bidena!*”: *Pro-palestyńscy protestujący gromadzą się przed Białym Domem* (gazeta-lokalna.pl, 05.11.2023) poruszał kwestie zaangażowania USA w wojnę Izraela z Hamasem. Opowiadał o dziesiątkach tysięcy pro-palestyńskich protestujących pod Białym Domem.

ISLAM W NEGATYWNYCH PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające przedstawienia graficzne islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca nie wystąpiła w żadnym materiale.

Pod uwagę brano zdjęcia, grafiki, rysunki, gif-y, filmiki i odwołania do nich w mediach społecznościowych, itp., którymi dany materiał został opatrzony. W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości zbierano materiał wizualny, opisywano sytuację dlaczego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające, a także określano wobec kogo ją zastosowano.

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów
źródło: opracowanie własne (N=53)

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

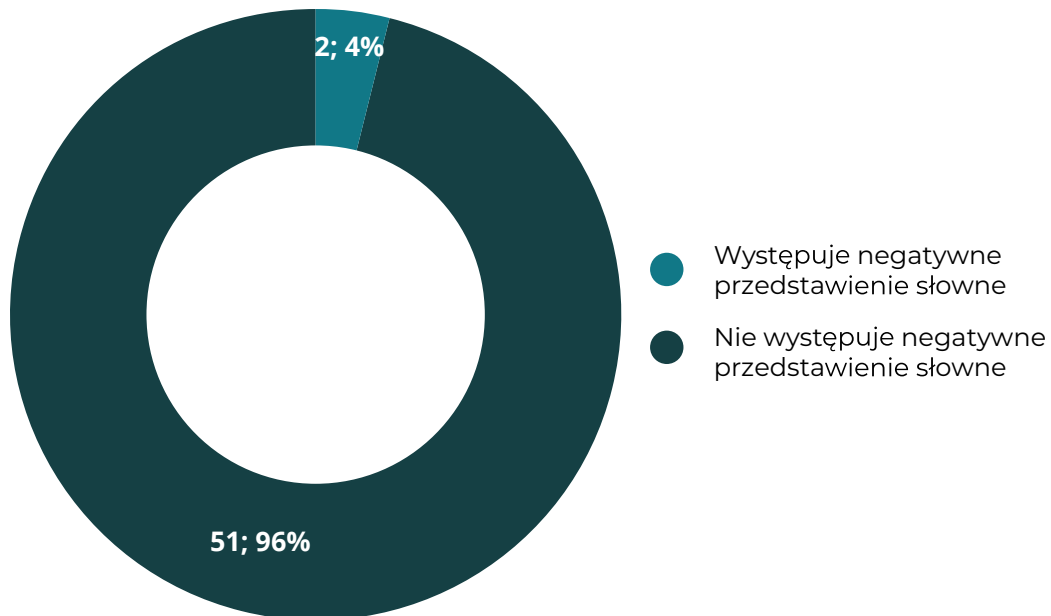

Przy analizie tego zagadnienia brano pod uwagę słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości opisywano sytuację dla-czego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające oraz określano wobec kogo/ czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnie wpisania formy.

**ISLAM
W NEGATYWNYCH
SŁOWNYCH OKREŚLENIACH**

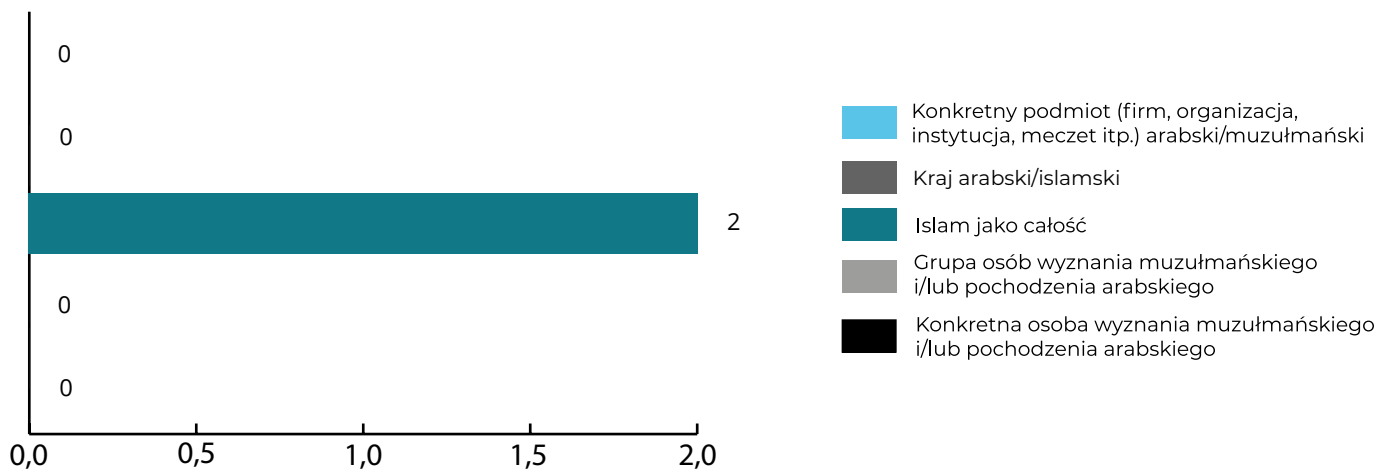
Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów
Źródło: opracowanie własne (N=53).

Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające słowne określenia wobec islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w dwóch z badanych materiałów (4 proc.).

Negatywne przedstawienie wystąpiło po jednym razie na portalach: bankier.pl oraz teologiapolityczna.pl. W jednym materiale islam był tematem głównym, omawiającym najczęściej potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu, a w drugim – pobocznym mówiącym o ogólnych kwestiach imigracyjnych/uchodźczych.

Słowne negatywne określenia pojawiły się 2 razy wobec islamu jako całości.

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

Wykres 6. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń – rozkład badanych materiałów

Pierwszym z takich materiałów był Lider partii Szwedzcy Demokraci chce burzyć meczety, aby powstrzymać islamską propagandę (bankier.pl, 25. 11.2023). Na tle migracyjnych niepokojów społecznych w Szwecji artykuł wielokrotnie przytacza zwrot „propaganda islamska”. Warto jednocześnie zauważyć, że zwrot ten autor stworzył z subiektywnej parafrazy polityka Jimmiego Akessona, który mówił o meczetach szerzących „antydemokratyczną, antyszwedzką, homofobiczną oraz antysemitką propagandę”.

Drugi artykuł o tytule *Zwrot antyislamski* (teologiapolityczna.pl, 28.11.2023) przytoczył z kolei generalizujące słowa takie, jak:

- *Muzułmanie zachodzą Europejczykom za skórę, bo kultywują tę swoją obcość, często nie kryjąc się z wrogością wobec krajów do których przybywają, a na dodatek konspirują i tworzą grupy terrorystyczne.*
- *Holenderska Partia Wolności, która właśnie wygrała wybory, i to z dużą przewagą nad całą resztą tamtejszego peletonu politycznego, nie kryje się już z przekonaniem, że islam – to „religia zacofana”, która wytworzyła kulturę „opóźnioną w rozwoju”.*
- *Wspomniany już Wilders ujmuje to bon motem, który nieustannie przypominany jest w mediach holenderskich. Mówi z ironią: „Wprawdzie nie wszyscy muzułmanie są terrorystami, ale wszyscy terroryści są muzułmanami”.*

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

W tym przypadku zaobserwować można kilkukrotne utrwalanie najbardziej krzywdzących islam i muzułmanów stereotypów. Zauważalne jest duże uogólnienie na temat islamu, niepoparte żadnymi danymi czy publikacjami naukowymi. Stawianie znaku równości między muzułmanami a terrorystami na celu wzbudzenie strachu wobec migrantów.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

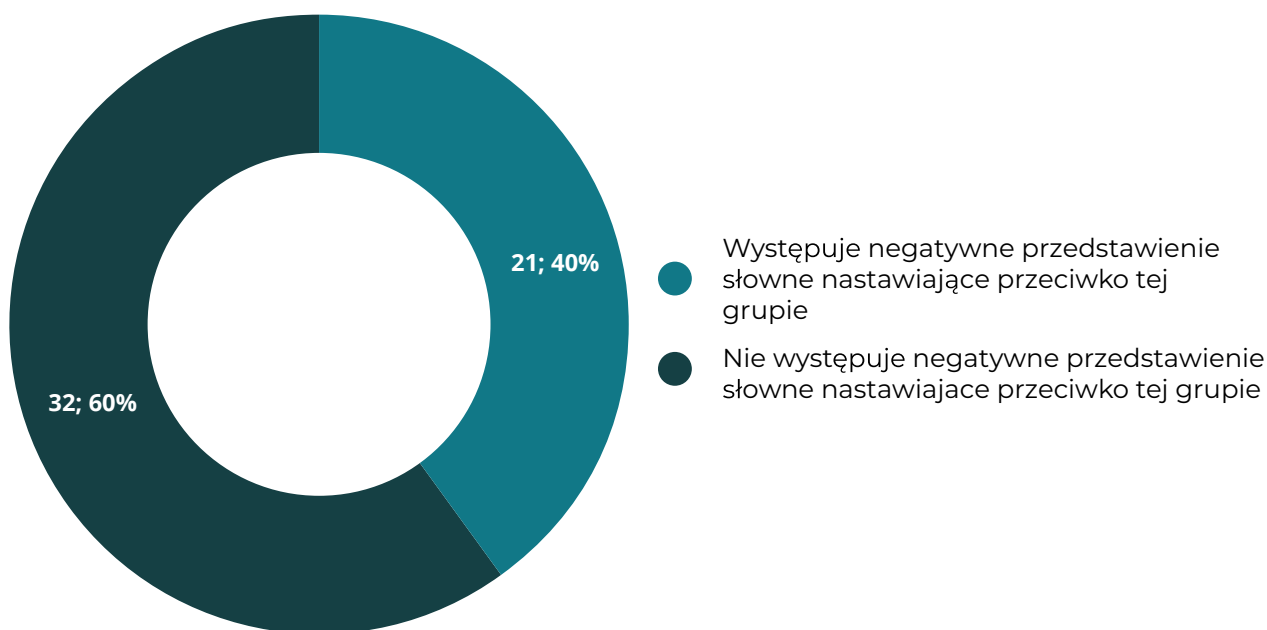
Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek słowne określenia/sformułowania islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem tej grupy”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w 21 materiałach, co stanowiło 40 proc. badanych materiałów.

Pod uwagę brano słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości cytowano określenie/sformułowanie słowne, które może negatywnie nastawiać oraz opisywano sytuację dlaczego nastawiało ono negatywnie. Określano również wobec kogo/czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

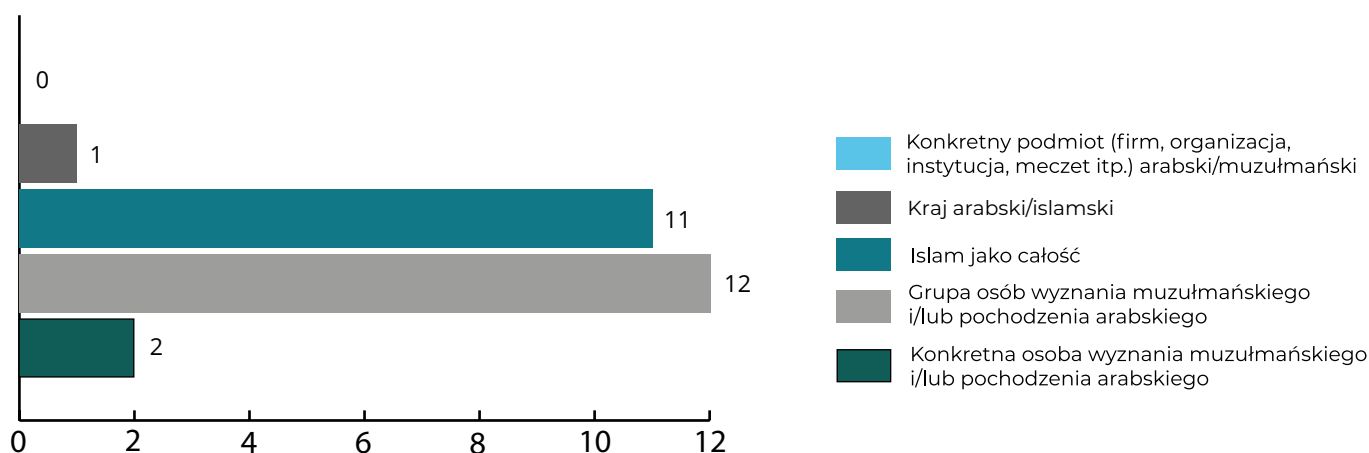
Wykres 7. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne (N=53)

Negatywne przedstawienia wystąpiły w osiemnastu różnych tytułach medialnych: euro-islam.pl, i.pl, pap.pl (2 wydania), dw.com (2 wydania), radiomaryja.pl (2 wydania), gazeta-lokalna.pl, kresy.pl, onet.pl, prawicowyinternet.pl, polska-zbrojna.pl, gazetaprawna.pl, nczas.info, polskieradio24.pl, tvrepublika.pl, tysol.pl, tygodnik.tvp.pl, magnapolonia.org, teologiapolityczna.pl.

W pięciu z nich islam był tematem pobocznym dotyczącym bieżących wydarzeń politycznych, polityki międzynarodowej. W pozostałych materiałach islam był tematem głównym materiału, gdzie głównie omawiano potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu i/lub jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów czy islam omawiano jako religię/kulturę.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

Wykres 8. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne

Negatywne określenia słowne nastawiające przeciwko badanej grupie odnotowano 26 razy w czterech kategoriach (materiały mogły zawierać określenia do więcej niż jednego podmiotu). W najwyższym stopniu dotyczyły one islamu jako całości (11 materiałów) oraz grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego (12 razy).

Poniżej zamieszczono tabelę, która przytacza określenia/sformułowania, które mogą negatywnie nastawiać oraz opis zauważonego problemu (Tabela 2).

Tytuł medialny i data	Określenie/sformułowanie słowne (cytat)	Wobec kogo/czego je zastosowano?	Opis kontekstu określenia /sformułowania
euroislam.pl (02.11.2023)	Można by powiedzieć, że ta solidarność, to okazywanie współczucia i gniewu ulicy, są w pewien sposób godne podziwu i świadczy o głębokich więzach, ponad granicami, w tej religijnej społeczności. Można by, gdyby nie to, że ta solidarność ani nie jest tak głośna i widoczna wtedy, gdy niesprawiedliwości dotyczą innych muzułmańskich narodów, ani też nie przynosi aż takiego wsparcia samym Palestyńczykom. (...)	Kraju arabskiego/islamskiego	Zarzut podwójnych standardów i hipokryzji jakie stawia autor w swoim komentarzu dla odbiorcy będzie niekorzystnie świadczył o muzułmanach. Dodatkowo w kolejnych akapitach autor swoją myśl rozwija i kontynuuje, wymieniając liczne przykłady, które potwierdzają słuszność jego zarzutów. Wydźwięk artykułu może wpłynąć na negatywne postrzeganie propalestyńskich demonstracji w porównaniu do przytoczo-

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

	<p>Na co dzień większość z nas nie śledzi konfliktów rozgrywających się z udziałem społeczności muzułmańskich, więc wielu może nie pamiętać o dość chłodnym stosunku muzułmanów wobec współwyznawców w Chinach. Prześladowani od lat Ujgurzy z prowincji Sinciang nie doczekali się promila takiego wsparcia. Dyskryminowani, wsadzani do obozów reedukacyjnych, które w praktyce są obozami pracy przymusowej, zmuszani do małżeństw z Chińczykami, nie wywołują globalnego oburzenia. Co więcej, przywódcy państw muzułmańskich są w stanie napisać list w obronie polityki chińskiej jako słusznej i nie budzącej kontrowersji. (...)</p> <p>Tłumy muzułmanów na ulicach Europy, gdy Asad gazował w Syrii sunnitów? Nie pamiętam. Solidarność wobec ogromnej katastrofy humanitarnej, która była skutkiem wojny szyitów z sunnitami i interwencji Arabii Saudyjskiej oraz ZEA w Jemenie? Raczej też niezbyt widoczna. A czy ktoś głośno domaga się zakończenia bratobójczych walk na Sahelu, gdzie liczba uchodźców wewnętrznych przekroczyła już dawno to, co dotyka Palestyńczyków? (...) I ta nienawiść nie trwa od powstania Izraela, bo pojawiała się w ideologii islamistycznej przed jego utworzeniem, a także znana jest z profetycznego hadisu dotyczącego końca świata, gdzie mówi się, że nawet drzewo i kamień zdradzą ukrywającego się za nimi Żyda.</p>		<p>nych innych wydarzeń społeczności islamskich – nie związanych z obecną sytuacją (z innego czasu, miejsca i kontekstu).</p>
--	--	--	---

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

i.pl (02.11.2023)	Islamscy ekstremiści sieją spustoszenie	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Określenie może nastąpić negatywnie, poprzez jednoznaczne połączenie religii z określeniem negatywnym.
pap.pl (03.11.2023)	Hiszpańskie służby zatrzymały w Katalonii pochodzącego z Maroko dżihadystę, który w internecie nawoływał do zamachów przeciwko członkom wspólnoty żydowskiej. (...) obywatel Maroko (...) domagał się w Hiszpanii wprowadzenia prawa szariatu oraz zachęcał do walki z mniejszościami seksualnymi. (...) Ujęcie marokańskiego muzułmanina w Terrassie to trzecia antydżihadystyczna operacja hiszpańskiej policji od czasu eskalacji 7 października br. konfliktu palestyńsko-izraelskiego po terrorystycznych atakach Hamasu.	Islam jako całości	Odbiorca, oprócz opisu sytuacji niekorzystnych dla wizerunku islamu, otrzymuje wytłuszczonym drukiem fragmenty cytatów, które nawarstwiają przekaz emocjami. Działanie nieadekwatne do publikowania informacyjnych materiałów PAP-u. Potwierdzenie przekonania, że muzułmanin to radykał, dżihadysta i stanowi zagrożenie dla mieszkańców Europy - wpisanie całości w stereotypowy wizerunek.
dw.com (04.11.2023)	Islamiści mogą poczuć się ośmieleni	Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Słowo islamiści jest użyte pejoratywne.
radiomaryja.pl	Dla środowisk radykalnych, które traktują wojnę z Izraelem jako wojnę z cywilizacją zachodnią, ma być to symboliczne rozpoczęcie procesu niszczenia Zachodu. W związku z tym wiele środowisk, m.in. właśnie środowisko Hezbollahu, traktuje to jako swoistą wojnę przeciwko Zachodowi. Tak zresztą traktuje to irański Korpus Strażników Rewolucji, który wspiera Hezbollah i Hamas. On szkolił terrorystów z Hamasu wspólnie z ludźmi z Moskwy.	Islam jako całości	Artykuł sugeruje, że wojna na Bliskim Wschodzie jest przeciwko całemu zachodniemu światu. W związku z tym każdy muzułmanin może być odbierany jako potencjalny terrorysta spiskujący dodatkowo z Rosją.

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>gazeta-lokalna.pl (05.11.2023)</p>	<p>„Allahu Akbar, je... Joe Bidena!": Pro-palestyńscy protestujący gromadzą się przed Białym Domem</p>	<p>Islam jako całości</p>	<p>Tytuł, w sposób pośredni uderza w muzułmanów, poprzez utożsamianie ich z agresją skierowaną wobec prezydenta USA i tego w jaki sposób obrażają go uczestnicy protestów. Podkreślić należy również zestawienie określenia Allahu Akbar (Bóg jest Wielki) z wulgaryzmem, który jest krzywdzącym zwrotem obrażającym islam.</p>
<p>kresy.pl (05.11.2023)</p>	<p>transparenty z islamistyczną treścią w języku arabskim</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/ pochodzenia arabskiego</p>	<p>Słowo „islamistyczną” jest użyte pejoratywnie.</p>
<p>dw.com (06.11.2023)</p>	<p>„Demonstracje nienawiści”. (...) Niemiecka prasa oceniając marsze poparcia dla Palestyny, wskazuje ich anysemicki, antyzachodni i islamistyczny charakter. (...) Wtórzy jej „Leipziger Volkszeitung”. „W Berlinie słyhać było, jak demonstranci opowiadali się za mułami w Iranie i talibami w Afganistanie. W Essen kobiety musiały nawet maszerować osobno, a przewodzili fundamentaliści. Wszędzie powiewały flagi organizacji terrorystycznych, np. bojówki dżihadystycznej Państwa Islamskiego, która słynie na Bliskim Wschodzie z niehumanitarnej przemocy. Cudzoziemcy, którzy występują na wiecach nienawiści, jak ten w Essen, muszą być wydalenii” – ocenia dziennik z Lipska. (...) Frankfurter Allgemeine Zeitung” pisze z kolei, że to efekt długiego ignorowania problemu, który narastał. „Pojawiły się środowiska, w których wartości świata zachodniego są pogardzane, w których kobiety mają służyć mężczyznom i w których nienawiść do Żydów jest bezgraniczna. (...) Żydzi w Niemczech od lat ostrzegają</p>	<p>Islam jako całości</p>	<p>Protestujący muzułmanie, w ocenie artykułu, stanowią realne zagrożenie dla społeczeństwa niemieckiego. Opisane sytuacje w konsekwencji prowadzić mogą do eskalacji i dalszych problemów, zarówno na tle religijnym, czy narodowościowym. Negatywne stanowisko Frankfurter Allgemeine Zeitung czy Südwest Presse wpisują się retorykę przeciwników muzułmanów, których uważają za zagrożenie dla Niemiec. Opisywanie sytuacji w ten sposób może mieć z kolei na celu straszenie polskiego społeczeństwa przed imigrantami i/lub muzułmanami.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

	<p>przed muzułmańskim antysemityzmem, że jest on rażąco bagatelizowany i że przymyka się oko na to, co dzieje się w kraju” – pisze gazeta z Frankfurtu. (...) „Czy to ma trwać tydzień po tygodniu? Tysiące muzułmanów głośno przechodzą przez niemieckie miasta i w najmniejszym stopniu się nie wysilają, by ukryć swoją nienawiść do Żydów. Otwarcie oklaskiwani przez środowiska lewicowe, z ukrycia oklaskiwani z prawego rogu. Antysemickie postawy jednoczą środowiska, które poza tym wydają się sobie bardzo dalekie. Ziarno nienawiści, zasiane także w meczetach, przyniosło plon. Teraz to policja musi ponosić konsekwencje tego, od czego politycznie odpowiedzialni przez lata odwracali wzrok” – pisze „Südwest Presse” z Ulm w Badenii-Wirtembergii.</p>		
<p>onet.pl (06.11.2023)</p>	<p>Nie ma prawie żadnego innego kraju, na którym gniew świata islamskiego skupiałby się tak bardzo, jak na Szwecji. Szef szwedzkiego rządu Ulf Kristersson uważa, że zagrożenie terroryzmem jest wyższe niż kiedykolwiek wcześniej. (...) Dwóch Szwedów zostało zamordowanych przez podejrzanego islamistę w Brukseli w połowie października. Krótko przed zbrodnią oświadczył on w swoim poście w mediach społecznościowych, że chce ich zabić w ramach "zemsty w imieniu muzułmanów".</p>	<p>Islamu jako całości</p>	<p>Tak zdefiniowana groźba terroryzmu wobec Szwecji może budzić u odbiorców strach i niechęć wobec muzułmanów. Pojawia się ona już w leadzie, więc istnieje szansa, że przeczyta ją większa liczba osób. Takie sytuacje utrwalają negatywny wizerunek muzułmanów, wpisując się w schemat muzułmanina terrorysty.</p>
<p>onet.pl (06.11.2023)</p>	<p>Irański reżim wielokrotnie wykorzystywał złość na Szwecję jako katalizator odwracający uwagę od protestów przeciwko teokratycznym rządóm, które ostatnio wielokrotnie wstrząsały krajem. Duchowy</p>	<p>Kraju arabskiego/ islamskiego</p>	<p>Takie sytuacje utrwalają u odbiorców stereotypowy wizerunek osoby pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanina jako agresywnie nastawionych do innych państw i narodów.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

	<p>przywódca Ajatollah Ali Chamenei ogłosił, że szwedzki rząd wspiera "przestępców przeciwko światu islamskiemu".</p>		
<p>onet.pl (06.11.2023)</p>	<p>Nawet Al-Kaida i ISIS przyłączyły się do akcji, wzywając swoich zwolenników do atakowania szwedzkich dyplomatów i ambasad. (...) Wkrótce potem mężczyzna zaatakował szwedzki konsul w Izmirze w Turcji i ciężko ranił kobietę. W Bagdadzie rozwścieczony tłum szturmował szwedzką ambasadę, a rząd iracki poszedł w jego ślady, wydalając ambasadora z kraju.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/ pochodzenia arabskiego</p>	<p>Negatywne nastawienie odbiorców wobec muzułmanów poprzez połączenie społecznych protestów z nawoływaniem do ataku organizacji terrorystycznych.</p>
<p>onet.pl (06.11.2023)</p>	<p>"Szwecja jest przedstawiana jako czołowy kraj w walce z islamem, ponieważ jest obecnie bezbronna i stanowi łatwy cel" — mówi Ranstorp. Przyczynę opisuje jako połączenie debaty na temat koranu ze starszą, ukierunkowaną kampanią, która miała również na celu zdyskredytowanie Szwecji wśród muzułmanów w jej własnym kraju. Pod koniec 2021 r. pojawiły się filmy przedstawiające szwedzkich pracowników opieki społecznej oddzielających płaczące dzieci od ich rodziców i wysuwających mocne oskarżenia, że Szwecja "porywa" dzieci muzułmańskich rodzin i umieszcza je u pedofilów. (...) Po sierpniowym spaleniu koranu wywiad Säpo podniósł poziom zagrożenia terrorystycznego do drugiego najwyższego poziomu. Szwecja jest teraz nie tylko "legalnym", ale i "priorytetowym" celem dla islamskich terrorystów. [...] Podobnie jak we Francji czy sąsiednich krajach, Niemczech i Danii, do kraju przybyli wówczas także islamiści lub ci, którzy</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/ pochodzenia arabskiego</p>	<p>Negatywne nastawienie odbiorców wobec muzułmanów poprzez połączenie społecznych protestów z potrzebą zwalczania islamu na tle wydarzeń w Szwecji. Takie sytuacje utrwalają u odbiorców stereotypowy wizerunek osoby pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanki jako agresywnie nastawionych do innych państw i narodów.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

	<p>zradyzalizowali się i później przeprowadzali ataki. Wśród nich był Uzbek, który w 2017 r. przejechał ciężarówką przez deptak w centrum Sztokholmu, zabijając cztery osoby. (...) kampania obecnie ponownie się nasila, "rozszerzając się o twierdzenie, że Szwecja chce zniszczyć sam islam poprzez przymusową asymilację muzułmańskich dzieci".</p>		
<p>prawicowyinter- net.pl (06.11.2023)</p>	<p>Nie chcą się integrować, żyją w swojej społeczności. Często tworzą gangi, z którymi europejska policja sobie nie radzi</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/ pochodzenia arabskiego</p>	<p>Artykuł stawia tezy niepoparte źródłami, potencjalnie dezinformujące. Negatywnie nastawia wobec osób pochodzenia arabskiego, którzy przyjechali do Europy.</p>
<p>radiomaryja.pl (06.11.2023)</p>	<p>Mieszkańcy Europy Zachodniej żyją w coraz większym strachu. Brutalne napaści, kradzieże i zamieszki stają się codziennością w miejscach, gdzie pojawiają się nielegalni imigranci.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/ pochodzenia arabskiego</p>	<p>Artykuł sugeruje, że uchodźcy są zagrożeniem i wprowadzają jedynie zamieszki i przemoc. Taka narracja sprawia, że odbiorca może bardziej bać się przyjmowania uchodźców.</p>
<p>polska-zbrojna.pl (07.11.2023)</p>	<p>Wystarczy wspomnieć burzliwe zamieszki z udziałem muzułmańskich migrantów we Francji czy w Niemczech. Ale jakiegokolwiek podsycanie kryzysu na Bliskim Wschodzie to dla Kremla gra wielce niebezpieczna. Bo stosunkowo łatwo może ona zachwiać i tak już kruchą stabilnością samej Rosji. (...) W świecie radykałów spod znaku półksiężyca Putin chwilowo ma dobre notowania.</p>	<p>Islam jako całości</p>	<p>Artykuł wiąże wspieranie protestów pro-palestyńskich z działaniami, które służą dodatkowo interesom Rosji.</p>
<p>gazetaprawna.pl (08.11.2023)</p>	<p>Przy okazji szczytu migracyjnego prasa zwraca uwagę na aspekt migracji, który nabral szczególne znaczenia od dnia ataku Hamasu na Izrael i związanymi z tym demonstracjami propalestyńskimi oraz wzrostem liczby incydentów antysemitycznych w Niemczech - na "islamskie</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/ pochodzenia arabskiego</p>	<p>Sformułowania typu „islamskie zagrożenie” czy migranci „z islamskich dyktatur” mogą wzbudzać niepokój u odbiorcy oraz działać na niekorzyść wizerunku muzułmanów. Taka narracja sprawia, że odbiorca może bardziej bać się przyjmowania uchodźców.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

	<p>zagrożenie" (...) "Wiele osób w Niemczech zadaje sobie obecnie pytanie: jak rząd mógł być tak ślepy? Kiedy przybywają do nas setki tysięcy migrantów z islamskich dyktatur, nikogo nie może dziwić, że zagrożenie islamskie rośnie" - napisał we wtorek dziennik "Bild".</p>		
<p>nczas.info (08.11.2023)</p>	<p>Publiczne modły muzułmanów we Francji są jednak rzeczywistością trwającą od lat. Zjawisko takie ma miejsce b. często np. na uniwersytetach. Władze w przypadkach łamania zasad „świętości państwa” nie bywają jednak tak stanowcze, jak w przypadku rozpoznania gdzieś w przestrzeni publicznej „religijnego” charakteru jakiegoś pomnika katolickiego.</p>	<p>Islamu jako całości</p>	<p>Ten tekst sugeruje, że katolicy są bardziej dyskryminowani niż muzułmanie w przestrzeni publicznej. Potencjalnie nastawia odbiorcę katolickiego przeciwko islamowi.</p>
<p>polskieradio24.pl (10.11.2023)</p>	<p>Przytłaczająca większość mieszkających we Włoszech muzułmanów w konflikcie palestyńsko-izraelskim stoi po stronie Hamasu. (...) Z sondażu wynika, że blisko 80 procent z nich uważa Hamas za ruch wyzwolenia narodowego, a tylko 7 procent sądzi, że to ugrupowanie terrorystyczne. Zdaniem 90 procent badanych włoski rząd prowadzi błędną politykę solidaryzując się z Izraelem, który 60 procent uważa za państwo terrorystyczne, a 40 procent za okupanta. Tylko 4 procent wspiera obecny prawicowy włoski rząd. (...) Z sondażu przeprowadzonego wśród włoskiej społeczności muzułmańskiej dwa lata temu wynika, że 60 procent nie wydałoby w ręce policji islamskiego terrorysty.</p>	<p>Islamu jako całości</p>	<p>Negatywne nastawienie odbiorców wobec muzułmanów poprzez połączenie społecznych protestów z poparciem Hamasu. Takie sytuacje utrwalają u odbiorców stereotypowy wizerunek osoby pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanina jako agresywnie nastawionych do innych państw i narodów.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>tvrepublika.pl (11.11.2023)</p>	<p>Wszak teraz mają sojuszników - miliony sprowadzonych z zagranicy imigrantów z ich nienawiścią do cywilizacji chrześcijan i Żydów. Muzułmański fanatyzm i wrogość wobec każdej innej religii szaleją na niemieckich ulicach coraz bardziej bez przeszkód.</p>	<p>Grupy osób wyznania mułmańskiego/ pochodzenia arabskiego</p>	<p>Cytowana jest radykalna wypowiedź na temat społeczności mułmańskiej w Niemczech, która przedstawia ją jako antysemicką. Takie artykuły utrwalają u odbiorców stereotypowy wizerunek mułmanów jako agresywnie nastawionych do innych państw i narodów.</p>
<p>pap.pl (15.11.2023)</p>	<p>To przede wszystkim kwestia bezpieczeństwa (...) Sytuacja międzynarodowa, wraz z atakiem Hamasu na Izrael i powrotem ISIS do Europy, wymaga większej kontroli nad takimi ośrodkami. Algierczyk aresztowany w Mediolanie, powiązany z Państwem Islamskim, jak wynika z dokumentów sądowych, spał w meczecie w rejonie Lampugnano. Zastanawia mnie skąd się tego nauczyli, ci chłopcy, którzy za katedrą w Monfalcone krzyczeli: Allahu Akbar i Śmierć Izraelowi. (...) Burmistrz Anna Maria Cisint (...) napisała list otwarty do mieszkańców gminy, twierdząc, że, nie można tolerować form islamizacji terytorium, które negatywnie wpływa na atrakcyjność plaży i mają reperkusje dla zarządzających usługami.</p>	<p>Grupy osób wyznania mułmańskiego/ pochodzenia arabskiego</p>	<p>Muzułmanie prezentowani są w artykule jako zagrożenie dla ładu społecznego w Monfalcone. Biorąc pod uwagę argument pani burmistrz odbiorca otrzymuje komunikat, że islam jest niebezpieczny i negatywnie wpływa na lokalną społeczność.</p>
<p>tysol.pl (16.11.2023)</p>	<p>Jednak antyżydowski sentyment wciąż najsilniej widać w Europie. Tyle, że – w przeciwieństwie do lat 30. XX wieku, kiedy rozpętały go Niemcy – stoją za nim przede wszystkim ośrodki islamskie (...) Europa w znakomitej większości nie chce przybyszów u siebie, wiedząc, że wiąże się z nimi więcej problemów niż potencjalnych zysków. Szczególnie że większość z nich stanowią radykalni wojownicy, którzy nie tylko chcą na siłę wprowadzić islam pomiędzy niewiernych, ale przede wszystkim zlikwidować na zawsze państwo Izrael i jego obywateli.</p>	<p>Islamu jako całości</p>	<p>Obarcza winą za antysemityzm mułmanów. W tym cytacie wprost jest powiedziane, że prawie każdy mułmanin chce zlikwidować Izrael i na siłę wprowadzić Islam. Takie artykuły utrwalają u odbiorców stereotypowy wizerunek mułmanów jako agresywnie nastawionych do innych państw i narodów.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>tygodnik.tvp.pl (17.11.2023)</p>	<p>Istnieje teza, dotycząca antyizraelskich protestów i gestów poparcia dla Hamasu, że to wynik upolitycznienia się środowiska odpowiedzialnego za „wydarzenia” z sylwestra w Kolonii (w nocy 2015/2016 doszło do molestowania kobiet na masową skalę – przyp red.). Mowa o młodych muzułmanach, którzy się nie zintegrowali i niekiedy mają kryminalną przeszłość. Teraz się upolitycznili, stali się antyizraelscy i antyzachodni – ocenia prof. Bogdan Musiał, historyk, który od wielu lat mieszka w Niemczech. (...) Ratownik z jednego z basenów opowiedział „Bildowi” – zastrzegł anonimowość ze względu na bezpieczeństwo, ale i obawę przed utratą pracy – że 80 proc. sprawców ataków i agresywnego zachowania na kąpieliskach „ma arabskie pochodzenie”.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/ pochodzenia arabskiego</p>	<p>Materiał oparty na dezinformującej tezie, pisany bez przywołania konkretnych danych, źródeł. Takie artykuły utrwalają u odbiorców stereotypowy wizerunek muzułmanów jako agresywnie nastawionych do innych państw i narodów.</p>
<p>tygodnik.tvp.pl (17.11.2023)</p>	<p>Niemcy zdają sobie sprawę, iż potrzebują imigrantów, którzy są wykwalifikowanymi robotnikami, jednakże cudzoziemcy z Afryki i Bliskiego Wschodu przeważnie „nie nadają się do pracy”. – Na rynku jest ogromny niedobór fachowców, tyle że w tym przypadku to nie są fachowcy. Często nie da się ich nawet wyszkolić, bo są analfabetami. Nie jest to zatem migracja zarobkowa, tylko socjalna – zaznacza historyk. (...) Dochodzą do tego traumy, jakie ci ludzie ze sobą przywożą, np. z pograżonego do niedawna w wojnie Afganistanu. – Na to wszystko nakłada się islam, który de facto jest religią szowinistyczną. Trzeba to otwarcie powiedzieć: ludzie z Afryki i Bliskiego Wschodu, którzy tu przyjeżdżają, mają w „bagażu” antysemityzm, pogardę dla kobiet i ciężkiej pracy. Niemcy zaczynają sobie z tego zdawać sprawę – ocenia prof. Musiał.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/ pochodzenia arabskiego</p>	<p>Takie artykuły z (potencjalnie eksperckimi) cytatami utrwalają u odbiorców stereotypowy wizerunek afrykańskich imigrantów jako niewydukowanych, leniwych i nieszanujących kobiet. Ponadto artykuł mówi o islamie jako religii „szowinistycznej”, nastawiając odbiorcę przeciw niej.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

tygodnik.tvp.pl (17.11.2023)	Gdy natomiast znano sprawcę ataku i był nim muzułmanin, nie podawano jego nazwiska, a potem nawet imienia, bo jak była mowa o Muhammadzie Z., to wiadomo, że był to muzułmanin. Ale kiedy sprawcą był Niemiec albo Polak, to oczywiście dane podawano	Islamu jako całości	Kwestia podwójnych standardów w Niemczech, dotyczących statystyki i personaliów sprawców przestępstw, której beneficjentami mają być muzułmanie, może nastawić odbiorcę negatywnie wobec muzułmanów.
magnapolo- nia.org (22.11.2023)	Skrajna lewaczka-islamistka chciała wymordować uczestników Marszu Niepodległości	Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Takie artykuły utrwalają u odbiorców stereotypowy wizerunek islamu jako agresywnej religii nienawiści. Słowo „islamistka” zostało użyte pejoratywnie.
teologiapolityczna.pl (28.11.2023)	Wspomniany już Wilders ujmuje to bon motem, który nieustannie przypominany jest w mediach holenderskich. Mówi z ironią: „Wprawdzie nie wszyscy muzułmanie są terrorystami, ale wszyscy terroryści są muzułmanami”.	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Takie artykuły utrwalają u odbiorców stereotypowy wizerunek muzułmanów jako terrorystów.

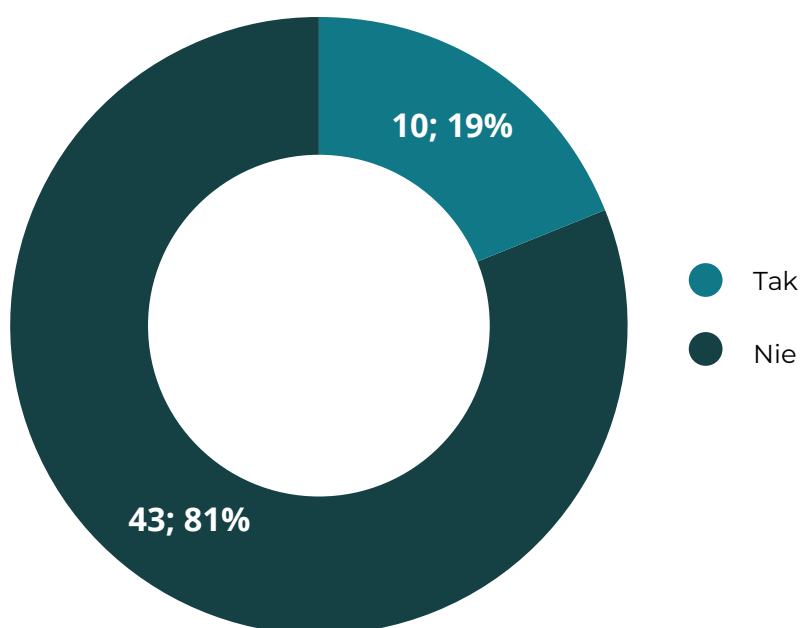
Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie
Źródło: opracowanie własne

ZMIANA NASTAWIENIA ODBIORCY

W przypadku 10 materiałów (19 proc.) można dostrzec skonstruowanie materiału medialnego w taki sposób, który może zmienić nastawienie odbiorców. We wszystkich odnotowanych przypadkach nastawienie odbiorców mogło ulec pogorszeniu względem islamu, muzułmanów i/lub osób pochodzenia arabskiego.

Materiały pochodziły z 10 różnych portali: bankier.pl, dw.com, euroislam.pl, i.pl, kresy.pl, o2.pl, onet.pl, teologiapolityczna.pl, tygodnik.tvp.pl, wysokieobcasy.pl.

W 8 badanych materiałach islam był głównym tematem materiału, gdzie głównie omawiano potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu i/lub jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów. W dwóch pozostałych – islam był tematem pobocznym omawiającym ogólne kwestie imigracyjne i/lub uchodźcze.

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Źródło: opracowanie własne (N=53)

Względem wyznawców islamu i/lub osób pochodzenia arabskiego odnotowano w badanym miesiącu narracje medialne dotyczące głównie kwestii protestów propalestyńskich w związku z konfliktem izraelsko-palestyńskim. Polskie media silniej skupiały się bowiem na kwestiach migracyjnych, stawiając muzułmanów w negatywnym świetle, niż na opisie samego konfliktu.

Przykładowo w artykule *Niemcy bezradni wobec imigrantów* (tygodnik.tvp.pl, 17.11.2023) autor wymiennie stosuje określenia opisujące muzułmanina i imigranta na tle eskalacji przemocy, niepokojów społecznych, antysemityzmu. Zabieg ten uznać można za celowy, co wraz z bardzo negatywnym wydźwiękiem materiału, przywołującym m.in. „molestowania kobiet na masową skalę” z Kolonii z przełomu 2015/2016 czy porównującym propalestyńskie demonstracje do „nocy kryształowej”, kreuje ich negatywny wizerunek. Kolejny materiał *Islamistyczne hasła i symbole, żądania ustanowienia „Kalifatu” na demonstracjach w Niemczech* (kresy.pl, 05.11.2023) pisząc o propalestyńskich demonstracjach, przywoływał wątki: muzułmańskich ekstremistów, żądania ustanowienia kalifatu na terytorium Niemiec, gestu ISIS. Kilukrotnie pejoratywnie użyto także słowa „islamistyczne”, jak np.: „eksponowano islamistyczne transparenty i skandowano »Allahu Akbar«”. Zauważalny celowy dobór treści pod tezę, miał na celu zastraszenie odbiorców.

O sytuacji w Niemczech napisano także w *Ekspertka od islamu ostrzega przed przemocą w Niemczech* (dw.com, 04.11.2023), gdzie pisano o zamieszkach i antysemityzmie ze strony muzułmanów. W tekście pada sparafrazowane stwierdzenie badaczki islamu i islamizmu: „Jak zauważyła, radykalni islamiści nie tylko uważają, że zabijanie Żydów jest uzasadnione. Również chrześcijan, liberalnych muzułmanów i cały Zachód postrzegają jako swoich wrogów: »Dlatego stan bezpieczeństwa w naszym kraju się pogorszy«”. Może skutkować, wręcz nieodwracalnym zakodowaniem strachu i obawy przed muzułmanami, a nastawienie odbiorcy, może zmienić się na jawnie wrogie wobec islamu.

O podobnym, antyimigracyjnym wydźwięku, który przedstawiał społeczność muzułmańską/arabską w negatywny świetle jako zagrożenie, były materiały dotyczące demonstracji propalestyńskich w Szwecji:

- *Lider partii Szwedzcy Demokraci chce burzyć meczety, aby powstrzymać islamską propagandę* (bankier.pl, 25.11.2023),
- *Szwecja - nowy ulubiony wróg islamistów* (podroze.onet.pl, 06.11.2023),
- *Zwrot antyislamski* (teologiapolityczna.pl, 28.11.2023).

O protestach przeciw wojnie w Strefie Gazy napisano również w *Znęcał się nad psem w trakcie protestu. To było po prostu okrutne* (o2.pl, 09.11.2023). Materiał dotyczył sytuacji trzymania w rękach małego pieska ubranego we flagę Izraela przez jednego z demonstrujących. Sytuacja znęcania się nad zwierzęciem skupiła się na wybranym negatywnym aspekcie na tle kulturowym: „Dla muzułmanów pies to zwierzę nieczyste”, co może wpłynąć na negatywny odbiór muzułmanów przez grupę odbiorczą portalu.

Muzułmanie i Palestyna: wybiórcze współczucie (euroislam.pl, 02.11.2023) kwestionuje prawdziwość „oburzenia świata muzułmańskiego losem Palestyńczyków”:

„Można by powiedzieć, że ta solidarność, to okazywanie współczucia i gniewu ulicy, są w pewien sposób godne podziwu i świadczą o głębokich więzach, ponad granicami, w tej religijnej społeczności. Można by, gdyby nie to, że ta solidarność ani nie jest tak głośna i widoczna wtedy, gdy niesprawiedliwości dotyczą innych muzułmańskich narodów, ani też nie przynosi aż takiego wsparcia samym Palestyńczykom”.

W dalszej kolejności materiał przywołuje brak reakcji świata muzułmańskiego na kwestie prześladowanych Ujgurów w Chinach, zaatakowanych i wygnanych Rohingja w Mjanmie, sunnitów w Syrii czy bratobójczych walk na Sahelu. Na ich tle wysuwa wnioski o nienawiści islamu do Żydów, co może nie tylko wpłynąć na odbiór aktualnego konfliktu na Bliskim Wschodzie, ale również na wizerunek samego islamu i jego wyznawców:

„Co pozostaje, gdy odejmiemy się z tych różnych sytuacji ogólne współczucie wobec muzułmanów jako współwyznawców (bo inni nie mogą liczyć na takie oburzenie jak Palestyńczycy)? A do tego wyjmie się poza nawias chęć udzielenia im gościny? Albo ci Palestyńczycy są z jakiegoś powodu traktowani bardziej wyjątkowo niż reszta muzułmanów na świecie dotkniętych wspomnianymi konfliktami, albo szczególnym czynnikiem jest tu nienawiść do Żydów i to ona rozpała ulicę.

I ta nienawiść nie trwa od powstania Izraela, bo pojawiała się w ideologii islamistycznej przed jego utworzeniem, a także znana jest z profetycznego hadisu dotyczącego końca świata, gdzie mówi się, że nawet drzewo i kamień zdradzą ukrywającego się za nimi Żyda”.

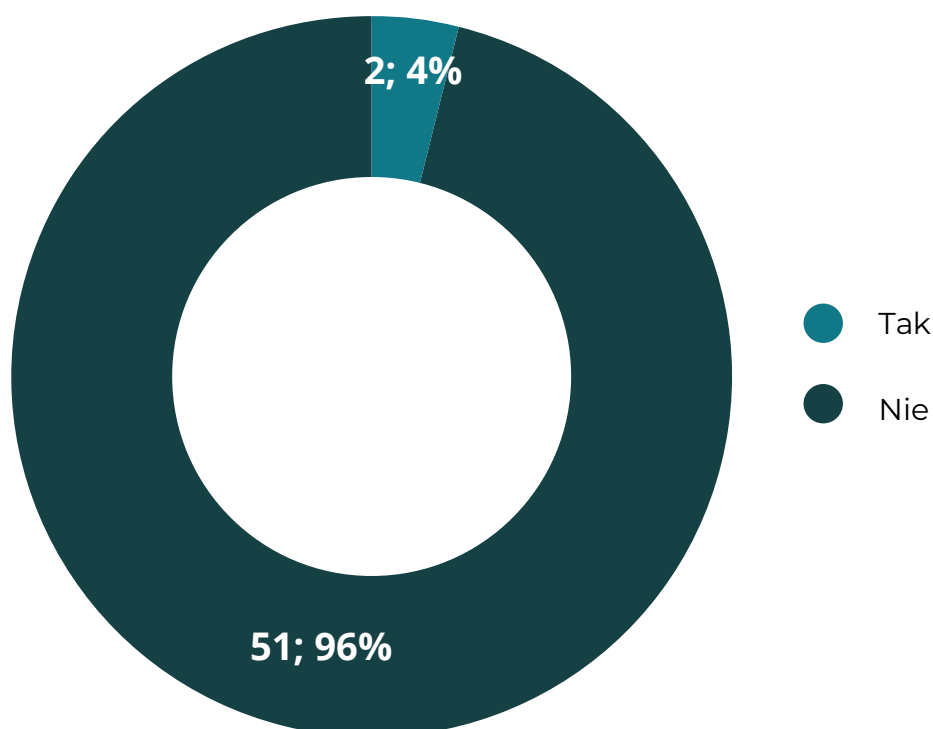
Warto zwrócić uwagę również na materiał *Hamas użył gwałtów jako broni wojennej. „Terrorysty dostali dyspensę od swoich imamów”* (wysokieobcasy.pl, 13.11.2023), który opisując sytuację wskazaną w tytule, nie powołał się na dane potwierdzające zaistniałą sytuację. Autorka za izraelskim medium, przekonuje, że sceptyczność wobec braku do-

wodów jest spowodowana m.in. tym, „że izraelskie władze nie przedstawiły międzynarodowej opinii publicznej żadnych dowodów na gwałty popełnione przez Hamasowców (...)”. W napiętej sytuacji konfliktu zbrojnego, należałoby jednak oczekiwać od polskich mediów informowania jedynie o jednoznacznie potwierdzonych sytuacjach oraz zachowania rzetelności i bezstronności w celu uniknięcia ewentualnej dezinformacji.

DOBRE PRAKTYKI

W dwóch przypadkach (4 proc. materiałów) odnotowano zastosowanie dobrych praktyk względem opisu islamu, muzułmanów/-ek czy osób pochodzenia arabskiego. Materiały te pochodziły z portali: dw.com oraz wyborcza.pl.

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Źródło: opracowanie własne (N=53)

Artykuł *Seria antysemitycznych i antymuzułmańskich ataków w Kanadzie. Trudeau: To się musi skończyć* (wyborcza.pl, 10.11.2023) opisuje społeczne starcia żydowsko-muzułmańskie w Kanadzie na tle sytuacji Palestyny. Jako jeden z niewielu artykułów, opisuje wzajemne akty agresji i przejawy niechęci, a także przywołuje konkretne dane i źródła – jak np. alarmujący przed islamofobią raport kanadyjskiego senatu.

W drugim z wyróżnionych materiałów *Niemcy. Muzułmanie czują się narażeni na wrogość* (dw.com, 25.11.2023) w autor/ka zwraca uwagę na skomplikowane relacje w zróżnicowanym etnicznie społeczeństwie niemieckim, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji muzułmanów po ataku Izraela przez Hamas. Głosy ekspertów, a także „zwykłych” muzułmanów żyjących w nowej rzeczywistości wzbogacają wiedzę odbiorcy na temat wyzwania i postrzegania przez Niemców muzułmanów. Ten krótki artykuł porusza wątki zarówno antysemityzmu wśród niemieckich społeczności (w tym także muzułmańskiej), ataków na muzułmanów oraz meczety, jak i skutków i możliwych następstw takich zachowań. Może to uświadamiać odbiorców o wieloaspektowości społecznych napięć i być krokiem w stronę zrozumienia i empatii wobec islamskich mniejszości.

SPIS TABEL, WYKRESÓW

Wykresy (w kolejności występowania)

Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów

Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów

Wykres 6. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń – rozkład badanych materiałów

Wykres 7. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 8. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Tabele (w kolejności występowania)

Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w listopadzie 2023

Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie

Publikacja została wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

ISBN 978-83-67941-18-1

